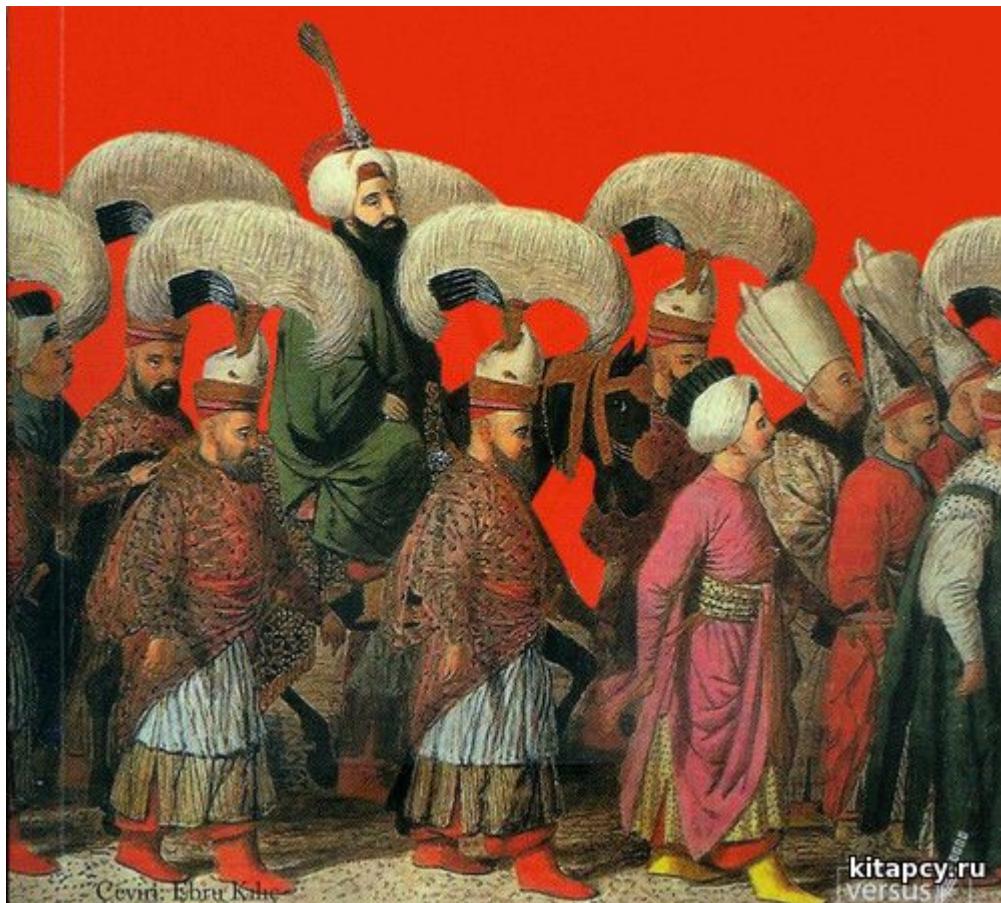

Kimiň taryhy?

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 26 января, 2025
Kimiň taryhy? KIMIŇ TARYHY?

Taryhy barlaglarda möhüm usullaryň biri deňeşdirmeli taryhdyr. Ýurdumyzda bu usul aňsat ulanylmaýar! Mysal üçin, Palestinadaky mülk ýerleriň satuwyny diňe musulmanlaryň dili bilen dogry beýan edip bilmersiňiz, jöhit taryhynyňam näme ýazýandygyny bilmek gerek.

Taryhy deňeşdirip öwrenmezden kesgitleme berseňiz, ýalňyşarsyňyz.

Geçen makalamda şeýle diýipdim:

«Ýurdumyzda «palestinalylar ýer satdy-satmady» çekişmesi bar. Emma hiç kimse «Tanzimat» döwrüniň jedelli meselesi – 1858-nji ýylда çykarylan «Ýer hakyndaky kanunnamany» agzanok?»

Osmanly «Tanzimat» arkaly döwlet eýeçiligindäki ýerleriň bir bölegini baýlara satyp, ýerleri hususylaşdyrdy we strukturalaýyn sistemany bozdy. Düýp maksat girdeji gazanmakdy.

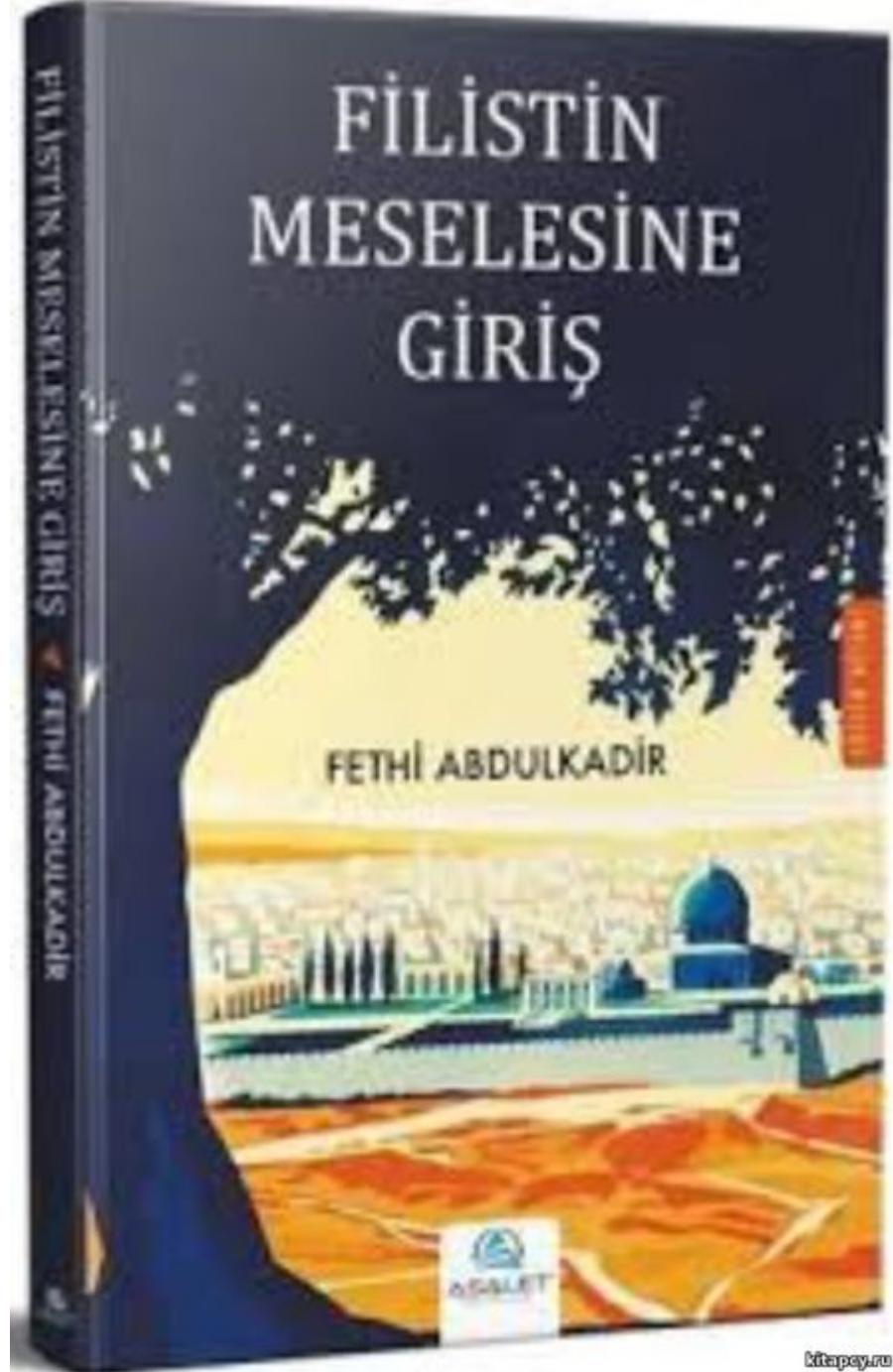
Agalar-aýanlar bergi batgalygyndaky 0smanlynyn Palestina daky bol hasylly ýerlerini şeýdip aldy.

Süýthorlaryň zulumy astynda maýrylan palestin daýhanynyň ýeri, mellegi el ýaljakdy. Birem fonduň ýerleri bardy. Taşlanan ýerler bardy we ş.m.

1861-nji ýyl. Angliýada jöhitler «Arazi-Mukaddese», ýagny Palestinany watanlaşdyrmak maksady bilen «London ibrany guramasyny» gurdy.

Şol ýyl Fransiýada palestin jöhitlerini goramagy, galkyndyrmagy maksat edinýän «Internasional Ysraýyl jemgyýeti» guruldy. Gurama Palestinany jöhit ýurduna öwürmek ugrunda hereket etmelidi. Jemgyýet ilkinji nobatda jöhitler üçin Palestinada «Ekerancylyk mekdebini» açdy...

Ah, bu töänlikleri diýsene! 0smanly kese ýerlilere ýer satmagy kanunylaşdyrýan «Istimlak nyzamnamasyny» 1868-nji ýylda güýje girizdi!

kitapay.ru

* * *

1881-nji ýylyň 13-nji marty.

Arasynda Leniniň dogany Aleksandr Ulýanowyňam bolan çepçi «Народная вольна» topary rus patyşasy Aleksandr II-ni öldürdi. Teraktda ulanylan bombalaryň bir jöhidiň öýünde gizlenendigi ýuze çykdy. Bu bolsa, Russiýada jöhitler üçin agyr günleriň başlamagyna sebäp boldy.

Russiýadan gaçan üç müňe golaý jöhit Palestina gelip, ýer satyn alyp “Rişon Lozýon” posýologyny gurdy. Birinji gelenler Palestinada sosialistik düzgünli jemgyýet gurmagyň

pikirindedi. Şonsuzam ysraýyl ykdysadyýeti ýetmişinji ýyllaryň soňuna çenli «sosialistdi»! Soňra neoliberaoizme ýeñildiler. Ýeri bolýa...

Osmanlynyň ymykly bergä batandygyny gören jöhitler daşardan kredit almak mümkünçiliginı döredip, Palestinadan ýer satyn almagyň kül-külüne düşdüler...

Palestinada «Garaşsyz Ysraýyl döwleti» pikirini birinji bolup agzan iňlis işewüri Edward Kazalet boldy. 1878-nji ýyl.

Şu maksat bilen 1898-nji ýylда «Jöhit Istimlak oblastlary» bankyny we şol ýylyň içinde «Palestinany watanlaşdymak» guramasyny, 1901-nji ýylда «Milli Jöhit» bankyny gurup, maýa topladylar. Birinji tapgyrda 50 müň sterling jemlediler...

Osmanly döwletiniň nukdaýnazarynda birinji synanyşyk iňlis işewüri Lorens Olifant tarapyndan edildi. Olifantyň möhüm goldawçysy bardy: Angliýanyň asly jöhit premýer-ministri Benjamin Disraeli...

Üstesine Rotşild, Montefiore, Goldsmit, Warburg ýaly bankirlerem ara giripdi. Tegelek stoluň başynda Osmanlynyň bergileri bilen birlikde Ysraýyl döwletiniň gurulmagy meselesine-de seredilýärdi!

* * *

Patyşa we mejlisi-wukela (ministrler soweti) jöhitleriň Osmanla göçüp gelmeklerine garşy däldiler, şol sanda olar jöhitleriň palestin topraklaryna ornaşmagynyň oňşukşyzlyga sebäp boljagyny bilyärdiler.

Ýöne jöhitleriňem synanyşygy gutarar ýerde gutarmady. Hätzirkizaman sionizmiň düýbuni tutuwy žurnalist Teodor Gerzl köşk bilen duşuşyklary dowam etdirip, ýene baş gezek gepleşik geçirirdi. Olar maksatnamalaryny amala aşyrmak üçin iki million sterling teklip etdiler.

Uzatmaýyn, 1897-nji ýylda gurlan Bütindünä sionistik guramasynyň ýeke-täk maksady garaşsyz Ysraýyl döwletini gurmakdy.

Pikir ediň, muňa iň köp garşy çykan Abdylhamyt II-niň tagtda oturan 33 ýylynyň dowamynda Palestina göçüp gelen jöhitleriň sany 80 müň yetdi. 219 müň gettar ýer ellerine geçdi, 33 posýolok gurdular...

Döwletiň özi islemese-de, import önümlere bakna edilen feodal han-begler, süýthorlara ýeňilen daýhanlar we beýlekiler ýerlerini lomaý pula satdylar...

Soňunam özüňiz bilyärsiňiz:

Osmanly Birinji jahan urşundan ýeňlip çykdy. Iňlisler jöhitleriň Palestinada ýurt edinmegini oňlady. Şol günlerdenem şu güne geldik: Kim pul berse, tüýdugi-de şol çalýar!

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 14.12.2023 ý. Taryhy makalalar